

1960-1993

VALGU SOVHOOS

ASUKOHT

Valgu paikneb Nigala, Nelise ja Nurtu jõe vahelisel ojael ja kraavidelga liigestatue alal.

Reljeefilt kuulub rajandi territoorium Madal - Eesti kitsaste seljaveetega nõrgalt laiujate tasandilise veldkonda.

Jõealade kimbused on värsavi mielda dega. Kohati on värsavi kaetud mõlliga ja 1-2 meetri tiheduse peene määrelivadega. Paiguti esineb lubjarikast nõhu mielda. Valgu asula lähedal on paekiht kohati maapinnale nii lähedal, et sinuul kēlvato pole nõimalik. Selle eest on pirkonna talude ees väljapavaad arteerakalvud.

Rajandi lõpu poolle oli kēlvipind 1500 hektari sēuber. Arvestades Nāga keereelis tingimust põlluharimisel, saime (kuidag?) harrakua.

Nalul oli kēll teane, et paue mēstakhes kraavidiga põllumehed Valgus ametisse, veekraane keerab maqumie keegi ülenalt.

Valgu asub praktiliselt keske - Eesti, ametiqi on ta kogu aeg olmed ääre-maa.

Niis (5) kilomeetrit kesusest Rapla

(suunas?)

(pool?) on kolme endise maakonna kolme-
saamise koht - Pärnumaa, Lääne- ja
Harjumaa. 1959. aastani elasime Pärmi-
-jaaguvi rajoonis, 1962 aastani Märjamaa
rajoonis. Peale 1962 aasta rajoonide
liitumisi said meist Rapla rajooni elanikke.

Muutest Valgu ajaloo on elanud
igasuguseid ja hästi erinevaid.

Paljud sündmused olid tõltsad ained
oma ajas. Neid oli kohalike, üleriigilist
või tulevalt partei seeristest.

Tallastel meenimistest oli ainsas võime
kes meiega keidagimoodi kokkumade,
mõnikord küll ellejäämise hinnaga.

Tahame oma liikmeses Valgu kollek-
tiviseerimise ajaloo välja tuua elustanud
lugusid talastest oledust ja sündmuste
osalusest.

Jutt koosneb üsna keitist pragmatidest
erinevatel ajastel. Loodame, et lõpuks
saab sellest ^{ajaloo} ülevaade Valgu elust

KOLLEKTIVISEERIMISE EELLOU

Eesti talus elas xx sajandi 30-ndatel
aastatel juba põlisperemeeste kaine põlvkond.

Esinev põlvkond astis meid loomuga,
mis oli juba tagasi muutunud. Noorper-
mehed said aru, et maotööd on vaja
kergeemas meeta. Tehti ühisteid, osteti
kõrs maaosid, müüdi talutoodangu,

keelitati ennest ja lõpeti.

Elu maal hakkas iga päevaga paremaks minema.

Kõigile plaanidele tegi järve lõpe 1940 aasta jõulipöörde ja sellest alanud sündmused...

VALGU PIIRKONNA KOLHOOSIDE

TULEK.

Lahtsa Talurahva meesühvoni toimetus
"Au kolhooskorrale!" nr. 2. aastast
2004 meenutab kollektiviseerimise alg-
aegu Nelise vallas Nurte ja Valgu
kandis Elve Reimets (sünd. 1928 a).

Ta märgib nii: "Enne kolhooside tegevust
käis külarahvast agiteerimas Nelise Vallas
Täitevõimeite juhtkond - esimees Kass,
aseesimees Jürissaar ja partorg Karu.
1948 a. kevadel kutsuti Nurte vallas kooli-
mõõja koosolekule. Tuna inimesed siina
ei läinud, käisid agiteerijad peale seda
mööda talusid. Kol aastal jäi kolhoos
süüski tegevata. Aga mitte korras.
Sõberite polnud lihtsalt hirmujärel, vaid
mõelogeude võime järjekorrale näitamise.

Pärast maitskõneditumist 1949 aastal
läks kiireks kolhooside tegeviseks. Maste-
panevõimealust polnud, sest reegi

vehtestatud meenigi normid taludele
olid illejätkuivad. Nalgu kaeti hooldid
hinneel ka NKVD hoaralegul metsa-
veendi jahtides."

Nii see Eestimeea talude hävitamine
algas...

Esialgsa tehti igasse külasse suure
kolhoos: Nalgusse "Nalgu" Vanamõisa
külla "Teevik", Nertusse "Nerme"
"Jõud" "Kaidula" jne.

Esimeesteks valiti endi heulgast sõjast
ja keelditamisest alles jäänud arusaamad
talumehed.

Pikka televõrku meil nõikestel kol-
hoosidel polnud. Suigri kohalimed in-
mesed olid alguses ühendamise vastu,
oli suure suer ja liitamine sai teoks.
Suure kolhoos teelid partei seenuatud
juhuid. Kohalimed lasti lakti. Kaljues
meed nõõrad nõhimeed ei saanud mead
üldse hakkama. Õlu ja tootamine läis aime
allamäge. Suurele masevolusele aitarid
kaasa ka 1950 aastate alguse mitte väge
vikuast selve. Saaki praetiliselt ei saa-
dud, loomasaõta, polnud ja loomad
suriid talvel mälga.

Oli mis oli, aga 1950 lõpuks oli kõrvalt
tekitatud "Nõit" kolhoos Nalgu pier-
konda ja "Nerme" kolhoos Nertusse.

lülte keemaski kolhoosis see ei edenenud.
Lihtsalt poleme võimalik ooma praegu mõtte-
vast taluperest hooilt kolhoosnikke tulla.

Järgmine kohalik ühendamine partei käsil
tuli 1960 aasta algul.

Koosel paudis vaeu viitsapoolset kolhoosi
"Nõit" ja Nurme. Ainus vake oli see, et
pärast ühendamisest tekkis kolhooside
asemele sovhoos ehk riigimajand.

VALGU SOVHOOS

ASUTAMINE

Kolm aastakümnet paikendele ja selle
inimeste elusse järgi jätanud Valgu sovhoos
sai ametliku viavituse Märgamaa Rajooni
Täitevõimude otsusega 15. veebruarist 1960a.

Seniste likvideeritud kolhooside "Nõit" ja
Nurme varad anti üle riiklikule majandit
direktorina juhtima suematud 37 aastasele
Nurmele mehele Jaan Oksile. Sel ametikohal
töötas ta 22 aastat.

Algusest ja aastatest keeni sovhoos seis-
tentsi lõpuni on ta talletanud võidetava
väärt kroonikamaterjali.

See on ehapiiselt aluseks ka kõigele järgneva

RASKE ALGUS.

kaad, millele toimetada, oli milled 8700 ha, sellest põldu 2900 ha.

Müüantavara arvamaas oli 453 lipsi lehma, 351 noorloomu, neist 73 tiinet meellevat. Suurem osa loomadest leidis Narje veel varemole taluhoovades. Seegipulle oli 12, sigu 488, lambaid 285, kane 906 ja mesilasi 22 peret. Masinapark - 2 kombaini ja 17 (~~liinti~~) traktorit oli vana. neid 7 roomit

Gluku tööd tehti siis ja veel aastaid hiljem hobustega. Neid oli 245.

"Põlmed ajakohaseid tootmisvõimeid. Ei põlmed ka kortereid, et saaks värgustpoolt toelisi ja spetsialistid juurde võtta. Tarjale ei jätku sööta. Seega juurde osta ei saanud kunagi pole raha. Kõiki tuleb meletseada võlgu ja lubaduste varal." kirjeldab olukorda Jaan Aes päris alguses.

Raske oli juhtima kaaden komplektisminest kohapeal püüdesid kõia eeldused hea kaaden saavutades.

16.03.2006
22.08.1905 -
Nalgu karismaatilise spetsialist Ellar (S. ... - S) kirjeldab oma tulekut nii: "Nalgu sorhoon tööle tuliv 16. aprillil 1960a. Oudru sorhoonest. Sina keegi tulla ei tahtnud, sest majandil püüdesid kortereid. Olin perekonata arvati, et võin põõsa all elada."

Liso veel.

algelistele tingimustele vastama ei läinud
süski väinur. Saadi koostada vajalik koostis
koostis parameetrite töökorralduseks moodus-
tati nüs osakonnad: Teseese, Paieema,
Nurme, Jämeda, Velise.

60-ndate esimesed aastad olid ilma
poolest jälle ülikeerulised. 1961 a. reprints
põdevihuradega nii kevadel kui ka sügisel
Nalgu madalatel maaal peisis rikku
kartulid vajadest välgis, orased kolletused,
põlled ei kandnud maseinaid. Käsitsi ¹⁹⁶²
päästeti saaki. Ei olnud parem ka järgmisel
aasta. Põlmed õiget talve ega seve, sadas
veelgi rohkem. Kuna sööta oli vähe, oli
loomadevõttes väga raske.

Pidevad muudatused käisid ka sovhoos
afal edasi.

1962 a. lõpus liidetakse tollane Märjamaa
rajoon Rapla rajooniga. Sellest afast
alub sovhoos Rapla Tootmisvalitsusele.

Liivimaa piirkonnas liidetakse maak-
"Kalevi" kolhoos maaalst Nalgu sovhoosiga
Kilgi ja Kesküla piirkond.

Guurde lüleb 447 ha maaal, millest 1931
on põlled.

Nurmeaegset meel liitumised majandusse
ei too. Endiselt töötati kahjumis.

Pisikesi edusammu teelus aga unagi juba
ära märkida.

- ① Lohuade arv on suurenenud
1960a. 453, 1962a. lõpus 560 (+107 pead)
- ② Valmis 104 kohaga gamede lüpskaut.
- ③ Renoveeriti kesmise remonditööga.
- ④ Alustati Paiseema 204 kohalise lüpskauti
ja 57 kohalise põrgimissigala ehitamisega.
- ⑤ Laudad sai juurde 6 traatorit ja
2 teravilja kombineeri.

Naadamata raske seele ehitati ühiskond
leaus korras Valgu mõisaparki laulekoda,
kus toimus ka 1962a 1 kohalik laule-
päev.

Suur tähtsus kohalises harides- ja kul-
tuurielus oli kollasel Valgu kooli direktoril
Niilo Strandbergil.

õga see elu nii kürestli silumähta-
valt paremaks ei saanudki minna.
Inimeste meeleolu parane misel aitas
küll tugevasti kaasa see, et sovhoosis
maasti töö eest iga kuu palka. See
ei olnud mingi suure raha, ent kindlalt
keelpäeval said alati maksta. Tol ajal
maasti kolhoosis palka kalendriaasta
lõpus.

Kui plaani ei täidatud, siis palka
ei saanud. Nii lihtne ja üheks see tol
ajal oligi.

LOOTUSTANDVAD KUUEKÜMMENDAD

Kohapealseid olusid mittekundval
inimesel on juba igav luigele meie kirje-
tööd Valgu iluajette.

Kui valja mehed on õelneel, et põlle.
mehe kõige suurem vaeleone on meli
aastaraega.

Valgu sissejuhatevas jutes kirjeldatuu
möödel mi engi. Päriseit ka.

Oneti on sealtel aladel toimotatuu
ja kannama saadud. Tunduvalt rahu
liikumalt läus avatavasti elu ilma
otsiaalistlikus nõistheses osalemata.

Kuuekümmendatel oli juba märgata
möödatusi paremuse poole. Mitme külge
rügi tügi soovooni abistamisel oli tundu.

Ilmastiku poolest oli ka lähedam.

Nii kannasidki esimesed telimused
välja paistava.

1962 a. sai valmis 2 elamu kesusesse,
1963 a. lõpetati kesuse 24-kohaga
söösa ehitus, 1964 a. valmisid poegine
sejala ja Paismaa lüpslaud. Ehitati
keskosalasse 4- krt. elamu, keele kohas
dati soovoon kontor. 1965 a. lõppes
Neski lüpslauda ehitus. 8. juulil 1965.
avati kontori esimesel korruusel 20-kohali
lastepäevakodu. Töökoda sai laienoleu.
Masinaid eraldati soovooni reigi
paolt igal aastal juurde.

Talvotati loovui, kariti põldu, kasvatati laps
pidutsiti ja puhuti. Kõike seda vastavalt
tolle aja võimalustele.

1966 a. lõpeks oli sovhoosil:

maad - 9189 ha,

sellest:

põllumaad - 2992 ha

metsa - 3370 ha

lehmä - 615 pead

vägisüps lehma kohta - 3063 kg.

Kõik maad olid sovhoosil ajal
tehtud riiklikult maaparandustööd

Leinbit Tihuan (sünd. 1931 a.)

Metsatöök (1960 a. - 1971 a.)

Metsa ülem (1971 a. - 1991 a.) (lään pensionil)

Mäletab nii: „Alates sovhoosi moodus-
tamisest algas suurepimmaliste põldude
ja karjamaade rajamine ja drenidega
kõrvendades. Kasutusel tulid laia-
haardelised põlluharimismasinad ja
kõmbainid. Sestõttu jäid kasutama
looduslikud karja- ja heinamaad,
samuti kangemad ja väiksemad põllu-
maatükid. Need kohad tuli vähevää-
rtelise võsa ja umbrohu vältimiseks
kasutada võtta metsakasvatases. Sellise
alade tuli sovhoos 30 a. eesistelus
joorel metsastada üle 400 ha.“

Naagu kogu Eestit, käisid ka Valgeid
1967a. keviseks augustitoru koos sellele
järgnevatel nädalatel. Eelnevalt oli jäänud
alguse äire ja tegev rahesadu teinud juba
põldele omajagu kahju. Toru kaksjasta
ka palju metsa.

Kümnendi lõpus ehitatause mitu solo-
hoideid, muumikute sigala, elamuid,
Nurme moorkaajalaad, väga oodatud
viljakeivati koos laoga.

Alates 1969a. oli Valgu kooli õpilaste
lõuna söökoht poolt.

Suurt probleemi põllumeestele tegid
korraldajal metsloomad. Sead teostatasa
kartulipõlde ja tehnikaid talvel kartuli-
kujad lahki. Metsaäärsed viljapõlled
olid ära kallatud. Põdrad tegid suurt
laostamistöid metsanoorendias.

2) Elu maal hakkas silumähtavalt
paremaks minema, sest parteipoliitika
soosis tal perioodil maale.

1) Suundid muudsid keijameesole
moorloomi. Mõnel aastal pea 20 tüki

SEITSIKÜMNENDAD

Lõubkeri alaldest Nalgu sovhoosist ellu
mahtus ka seitsekümnendatel. 1970
liidetakse majandliga maha jäävad Nõlise
kolhoosid. Sovhoosist suurenes on mehed 11330h
yuerde tuli loomi, hooneid, masinaid ja
ka töötajaid.

Piraviija külvatause 1970 a. 1263 ha, saadus
on 19.4 ts/ha. Kartul kasvab 85 ha, saadus
145 ts/ha. Lohu on 752 pead. Näljalüps
lehma kolita on 3531 kg (1960 a - 2730 kg)
Rentaables on 56%.

Nõuane sovhoosiaegne pindala muutus
enne talude teket, oli 1971 a., kui Seele
küla järelajune 188 ha liideti Nõuamaa
sovhoosiga.

Mullemalt ilmastikust, on madalatel
savistel maadel põllumajanduses ootatud
väga erinevate tulemustega.

Looma sööt tuleb põllult. Kuni sööta
välu, on talved looma kasvatamisele
väga keerulised.

MIINA VÕRO (sünd. 1938 a.)

loomaaast 1. juulist 1971 a. - 1993

"Tulin Nalgu sovhoosist tööle 1. juulist
1971 a. Esimesed muljed ei olnud just
kõige eredamad.

Metsavahetee lõppes ja ees oli talmu
nistmine. Kõrge müüri tagant paistis

tolle aegse kontori katus. kindlalt terav
kontoris energiline ja väga pühkas
direktor jaan Ous.

Loomad asusid tol ajal 24 eri
kohas lüüades. Pida meitingimeesed
olid mõnis endisegses talukaudas
eriti raskesti. Tümmesed aaga olid
kõõrad ja saime hakkama.

Põlvkondade vahetus farmitöötajate
hulgas oli kehe varsti saabeemas.

Loomakarstid ei õnnestunud liikumises
autojuhiga, sinine rist.

Taliv Nalgusse tööle ja see me jäin.
- ütles mina lõpetuselus.

Õnnekoostet ilmavahetusega olla see koh
peal harjutud ent loodetuse iva pa-
remat.

Arongi taustajaks majandile saak
suuresti ma mõne ehitustegemus.

1970^{date} ja I poolal ehitab riikliku orga
nisaatsoonia Nalgu majandis MEK,
kes töödega mõlde hakkama ei saa
Õnneus võtab ehitusjärje üle Rapla
KEK, meie tulevane äffaseetus.

1975 aastal alustab KEK Nalgu jaoks
tol ajal tähtsate ehitustega: aselbi
kattamaja, kanalisaatsoon, puhastus
seade, lastelaad, elamu.

Veisaastaku lõpuks said kõik ehitused
valmis.

Nuue kooneid remondib soovides ou

ehitusbrigaadid.

1976 aastast nõttis direktor Oes ehitustööle brigadi mustvee mehi. Nad teadsid hästi tööd ja neist oli palju abi.

Normaalsete ilmaoludega aastad olid 70-ndatel pigem erand kui reegel.

Palju abi oli meidugi suuremehed masinapargist, millega sai kühkema ajaga nõhken tööd ära teha.

1960a - 1972a. on sõnhoos saanud

uus: traktorid - 66

kombaine - 19

veoautosid - 31

Osa naha tehnikat karti meidugi maha

Kahjuks võib plaanirajajamodus elu kapitaalselt ka uppi keerata.

Neljus tuli mittekõlblikul kartuli- kasvatusmoodil kevadel panna meigu laid ligi 90 ha. Mitte ühtegi sügisel sõnhoos ajaloo kogu maala koristada ei suudetud. Peale pandud meigi- meigikohustus jäi täitmata ja kartuli kasvatus andis tootmiselt igal aastal suurt kahjuuit.

Koristusajal sõidutati appi linnaimeisi refleksite võtetest: keelstikombinaat ARS ETKVL Ehitusvalitsus, Järva maad Tehased, Rapla KEK. Loomelehel

olid kolmel kohalveel koolilapsed, näaki
mata arvukoolest, turevarblastest Pärni
ja Tallinna linnast.

Nalgu kivistel maadel kombainiga
koristada ei saanud. Nus hädas. Seta
tegi jaid kartuli talvisel kuhjades
säilitamiseks.

Tuudus, et kõrgetel ametnikel rapoemi
oli kartuli kasvatuse kohustus mate-
maatiliselt ära jagada ja asi jõue.

Nalgu kooli õpilaste suures abist
majandile tuleb näkida kevadistel
metsaistutamistöödel ning suvistel
metsataimede hooldamisel.

Abius käisid ka Nõrjamaa keske-
kooli õpilased.

Töö oli muidegi tasuta.

1974a. sai sookoo metsaõlleu Lembit
Tehkoni eestvõttel teos Nalgu kooli-
metskonna moodustamine. See aitas
velgi ennen loodusega tegelemist
lastele huvitavaks muuta.

Alates 1971a. oli Nalgu sookoo
Pärni põllumeeste saunatooriumi Tervis
osanis. Alatas sai seal oma dermist
taretu parandada 12-16 inimest.

mad kodumajandusse tööle.

Töötajate koguarv majandis olis pikema perioodi jooksul 260 - 280 inimese vahel.

Nende hulgas oli palju tublisid inimesi. Parimatest parimead said kõrgeid nõulikke autasuksid.

Orden „Austuse märgi“

- 1971a. - Pihkan, Lembit - metsaõdelem
1972a. - Burmeister, Mlo - traktorist
1973a. - Aus, Jaan - direktor
1975a. - Palanurum, Leida - liipsja
1975a. - Sau, Johannes - partorg
1977a. - Veli, Arnold - põllubrigoadid
1977a. - Leering, Alvar - autojuht
1977a. - Mustalu, Liide - margabrigoadid

Orden „Töökuulsete järgi“

- 1975a. - Peetsalu, Aleksander - traktorist
1976a. - Pärtel, Allu - traktorist
1978a. - Kellmann, Kaar - liipsja

KAHIEK SAKÜMNENDAD -

VALMISTUJAD UUENDUSTEKS.

„Et elu nõias tõusejooas edasi minna, on tarvis, et inimesel jätkuks kodu- ja töö-aruastest, misadest, looduse mõistmisest, sellist, nagu on elneel Nalgu praegustel tippsjuhtidel, spetsialistidel ja teenekatel töö-veteranidel, kes mitmetest kitsaskohtadest heolimeata Naotavad jälgelt ja perspektiiviga hõnsele päeva: ütles Aleksei Pannabas ^{01.01.1919 - 26.01.1986} Rapla rajooni ajalehes „Lühistöö“ nr. 12, 1984 a. 12. vestluskirjas. Näljõisõidukohtumeine toimees Nalgus. Aleksei Pannabas (01.01.1919 - 26.01.1986) on Sillaotsa Talumuuseumi ja dendroparki rajaja.

Lõhupõlse elu edasviimisel on kõni teema taime mõuandeid alati ära kasutatud. Sillaotsa muuseumi ja Aleksei pärandi jätk jätega on Nalgu majandil läbi aegade olnud hea koostöö.

1980 aastal tähistas Nalgu sovhoos juba 20-ndat tegevusaastat. Käsil oli juba veidi aega põlvkondade vahetus töötajate hulgas. 1980. a. läheb plussoni kavaaegne praagromoon Yaan Kitsing. 1982 aastast jäävad tööst amale 22 aastat majandit juhtinud Yaan Ais ja parton Johannes Sau.

Algusaastate Nõga kohusetruud liipsjad ja loomustahitajad on vanades puhkusesse läinud

Ei too midagi paremat põllumajandusele ka
uus kümme. Saaki saab koguda vähe vähe
aegadel. Suurtel pindadel ikaldub vili liigvõ
või põua tõttu mitmel aastal 80 - ndatel.

Hoovadele saab talvels vähe tööt, varude
loogu aeg on küsimus, kuidas ületalve elad

Eut ometi on sügavil alati ära elatua
mis sellest, et loodus ise on sija helega
takistus: mekke ahvisead.

Ygal kevadel hakkame nende ületamise
jälle pikta.

80 - ndate algul oli maainimene veel suhte
liselt optimistlik.

Yga renoveerimisega püüti teha tööd
kerge maas.

Alates 1983a. sest kasutati Valgu sovhoos
Eesti teatute näitlejatest koosnevad suve male -
vat farmide remonditöödel. Lisaks sellele,
et nad tegid head tööd, olid nad olulise
kultuurisaadineel kohapealsetes suvedes.

1984a. suvest kuui sovhoosi eesistuse lõuna
töötas Valgus Ukraina NSV Užgorodi
linna II keskkooli õpilaste töömalev.

Malevlastest ja nende komandöridest
(Mihail ja Vera Grebenjok) on kõigil kohalikel
ainult head ja ülihead mälestused.

Väga töökad, kohusetundkand, abivalmis,
eskejuulien käitumisega malevlased - on
neude ühin nimetaja. Abi igasugustel põllu
töödel neist oli suur.

Tööl olid tavaliselt 25. juunist - 10. augustini

Et Valgu kultuurimaja põlmed, toimuseid
võin suuremad üritused Valgu koolimajas
Saal oli koosolekute jaoks väike ja koos
käimise segas tihti õpetööd.

Teinud aastaid tagasi oli MEK-i kaas-
abil hakanud renoveerima Velise kultuuri-
maja.

Hoone oli muutunud varisevise ohtli-
kuseks. Ehitusmaterjal oli objektilt võin
ära varastatud.

Sellisea sai ta võetud Valgu sovhoos
bilanssi. Enne oli meil tehtud kõnelepe
kohalike ehitustööd tundvate pensionäridega
et sovhoosi rahvodega ja meeste tööga saad
ajalooline maja päästetud.

Õeldud tehtud. Lõus aeg ja kuulus
raha, aga pidevlik Õktu tegijatele oli
7. aprillil 1984 a.

See väärakas maja leiab kasutamist
seniajani.

Tal ajal oli sport väga au sees.
Nii ühines Valgu sovhoos 1981 aastal
Kasari jõe äärselt majandite spordi-
võistluse - Kasari mängudega:

Enne kuulusid sinna "Tasuja" kolhoos,
Nigola ja Nabaduse kolhoos, Mäjämeä
Narbolu ja Soomiste sovhoosid ning Hoop
saku majad Kasari ja Kullamaa kolhoos
1982 a. toimuvad 9-ndad Kasari mängud
Valgu parkis ja võit jääb koju.

Vabatahtlike teletõrje on alati maale juurde kuulunud. Teletõrje võistlused seltskondlike üritusena olid kohapeal ja rajoonis alati rahvarohked.

Nalgu suure organisator teletõrjespordi alal oli majandl algastatel August Ottende hiljem Oliver Tenne. Tema järeltulija on juba pikka aega Meelis Kemmel.

Oma teletõrjauto oli Nalgu aadam.

Suured täned kõigile vabatahtlikele - ütleus kõik kohalikele.

Õnneus 80-ndatel sportimise maakohas veel raha raha ei jäänud. Spordivõistlused olid igasugusel alal.

Olenes ka palju sellest, mis veldkoana eestvedaja kohapeal olemas on.

Nalgu oli allan Amir - lauatennis.

Ei ole ühtegi last ega noort, keda ta mängima poleks ütitanud. Enamusest eesti võistlustest võeti osa.

Teinudid soovikohasised, osakondade - vahelised suure- ja talmängud, külauõuekoja majandlike vahelised võistlused jne.

Rahvas maetis ihiseid ettevõtteid.

Pärnu Draamateater oli mere lodekater.

Läidi Tallinnas ja Viljandis teatris.

1985 aasta di sovhoosi elus jälle halva ilmas
ja muettesti aasta.

Ilmastik oli talvest järgmise sügiseni väga mure
29. märtsil tähistati sovhoosi 25 asutamise
aastapäeva suure koosõbbimisega koolimajas
kohalike kodused kodad valmistasid mitu
päeva ülimaitsvaid pidunõuagasiid.

Igal aastal peale kevadküüli lõppu oli maa-
harimisega tegelevatel inimestel traditsiooni-
line kevadküüli lõpupidu.

Kohaliku koduõhku ja sõlõnki tarbiti
varaste hõnneikettundideini. Põll määngis ja
küret põlmed. Pidu peeti neidensel päeval.

Karjaraaha seuepäev oli jääripäeva ümber

24. septembrist 1985a. asub Valgu sovhoosi
juhtima Anne Laiduse.

Lahnen direktor Olev Omir valib edas-
pidiseks ehitaja ameti.

1985a. keskel alustab Rapla JKK Valgus
kontor-klubi ja 24-ker. elumaja ehitusega.

1986 a. mõningaid tootmisnäitajaid.

Linnakasvatuse:

Tronni maaal - 9218 ha
sellest: põldu - 3878 ha
haritud maa - 4244 ha

Taimakasvatuse:

Teravili - käävipind 1650 ha
- saak 24.2 ts/ha

Kartul - käävipind 65 ha
- saak 205 ts/ha

Sügiskeendi tehti - 1550 ha
Põlduolele veti sõnnikut - 40233 t

Loomakasvatuse

Deskuine lehmaal arv - 895 pead
Sündis vasikaid - 903 pead
Naljaküps lehma kolita - 3755 kg
Noorkarja keskm. õppaevane übe - 465 g
Sündis põrsaid - 2000 pead
Sigade keskm. õppaevane übe - 396 g

Niikatsatst eluoludest tingituna on talveus
nähe tööt, varietud. Sellest omamanda teie-
nenalt on võjäänased juurde kasvatada.
lad, lehvade pümaaand väikesem, oma-
hinnad kallid - tulu ja rentaablus
olematu.

Paar järgmist aastat on looduse poolt
kahjus samasegused.

1986 aastast oli mitmeis aastaks Rapl.
Kek-i suur elitusplats Valges.

Konnaga elitati kontorid, klubi, meivälit,
lõpplanta, Välise fannide meubrest asfal-
teeriti. Kesuse osakond sai Manakubfale
2-500€ Alkoholidat, remonditöökohta
sai Maarhalli. Välise osakonda elus-
tati väetise- ja mürgiloo elitusega.

1987 aasta novembriks oli klubi seeerejoos
rue avamine, kus 400 istukohta oli inimel-
täis. Väga pideleis.

Kontorihoone sai samuti elitaga poolt
õigeaegselt üle antud, aga milleqiparast
keegi ei kümstaneid vanast kontoreit
mede üle kolina. Avatud sai sees
kontor 15. veebruaril 1988 a.

Kontor + klubi arhitekt on avangardi
Nilen Kinnapuu.

Palpe käidi maja medistamas.
1988 aastal oli Valges see klubi olema

oleva seoses väga palju raskusi ja ülerõõg-
list üritust.

Valmis keskuse 208-palme leppisfaas
ja vliise näetise hoidla.

Ka 80-ndatel said meesed parima
müükise autasused.

Orden „Heistuse märgi“

1981 a. Arew, Selju - karabrigadir

Orden „Töökeelse III järje“

1980 a. Tiits, Jaan - traktorist

1982 a. Pärtel, Elmer - traktorist

1984 a. Maripuu, Saiema - leppija

Orden „Töökeelse II järje“

1986 a. Pärtel, Alu - traktorist.

Käthi oli jäetud ed püütulistest sünd-
mestest rivas 1989 aasta.

Õhismajandite ehes seisid murelooluse
kõne-kõne ees.

Kevad oli seerord erakorralset soode
põllutöödeks.

Trimestel jätkes õunees kolme täielik
ikaldusaasta järel veel jätku kõne otsas
alata.

Kogu kevadniid lõppes 20. mail.

suvi oli tõeline suvi. Miljõkeristus
lõppes 1. septembril ja kortelivõttamine
8. septembril.

Miljad olid ilusad ja sööta loomad
kõll.

24. oktoobril 1989 a. peeti Nalgu sovhoos
sis üldkoosolek uue direktori valimiseks,
kelleks sai majandi peadootnik Olev
Püsaug.

Eestimaaal hakati uuesti talusid
taastama.

Nalgu sovhoos: maadest oli 1989 a.
lõpuks vormistatud 10 talu.

1990 aastal algas majandi maadele
massiline talude tegevus.

16. märtsel 1990 a. tähistas sovhoos

mel hästi suurejooneliselt oma 30-aastas-
päeva.

Paari aasta pärast on kõik elanud
juba minevik.

1993 lõpp on mingi teine algus.

Valgu sorkkoos

8. märts 1960 - 12. oktoober 1993 a.

Valgu sorkkoosi tegemise lõppkuupäevaks
on 12. oktoober 1993 a, mil läänemaal
Dalla Põllukogu otsustas luua Valgu
põllumajandusreformi komisjoni töö lõpetatuna.

Põllumajandusreformi seaduse (märts 1990)
ja Ehituseaduse (august 1992) alusel moodus-
katsuse Valgu sorkkoos Marade ja töötajate

- baasil:
1. Valgu põllumajandusühistu
 2. Nuutu põllumajandusühistu
 3. Velise põllumajandusühistu
 4. Seemitsi paalettivõti "Valgu Elamu"
 5. Outoaselts "Valgu Ehitus"
 6. "ELAR" - elatustööd.

KOOSTANUD : ANNE LAIDVEE
ILME VEETAMM

VALGU SOUHOOSI ASUTAJAD

Director: Jaan Aus (28.10.1922 - 23.12.2007. a.
Peaagronoom: Jaan Kitsing (5.05.1920 - 02.04.1994)
Peaareehnik: Ella Nõlvik (22.08.1905 - 16.03.2001)

Meesaik: Lembit Tihkan (s. 1931)
23. sept
&

KOOSTAMISEL KASUTATUD

1. Aes Jaan „Valgu sovhoosi kroonika
1960a-1991. a.
2. Maktra Taherahvamuuseumi Toimetised nr. 2
2004. a. „Su kolhoosikorrale!“
3. Rapla Rajooni ajaleht „Ühistöö“ nr. 12
28. jaanuar 1984 a.
4. Valgu sovhoosi infoleht 1989 nr. 11
1990 a. nr. 2
5. Tsielikud mälestused Valgues ela-
nud ja töötanud inimestelt:
Tihkan, Leunik
Nõno, Hüna
Laidvee, Anne
Nestamm, Ilme

DIREKTORIID

JAAN AUS (1)

15. november 1960a. - 1. jaanuar 1983a.

OLEV OVIR (2)

1. jaanuar 1983a. - 23. november 1985a

ANNE LAIDVEE (3)

24. oktoober 1985a. - 1. detsember 1989a.

OLEV PIISANG (4)

1. detsember 1989a. - 12. oktoober 1993a.

1

2

3

4

« УКРАИНА – ОСВОБОДИТЕЛЯМ »
 ПАМЯТНИК НА ГРАНИЦЕ СССР – ЧЕХОСЛОВАКИЯ
 ГОРОД УЖГОРОД

УЖГОРОДСКИЙ ЗАМОК

УНИВЕРСИТЕТ

ПАМЯТНИК В. И. ЛЕНИНУ

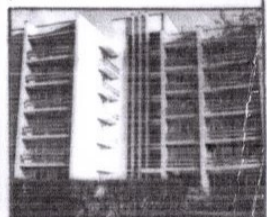
КАФЕДРАЛЬНЫЙ СОБОР

ФИЛАРМОНИЯ

ГОТЕЛЬ „ЗАКАРПАТЬЕ“

ТУРБАЗА „СВИТАНОК“

Valgu sovkoon töötajad Užgorodi
 laskeritöösil 1985 aastal.

NURME FARMI KÕPESJAD 1977 AASTAL

Esimene: Kaja Kellmann, Loviise Niit, Hilda Näher
Tagane: farmi brigadi liide Luustalu, kopsjad
 Helju Saalisk, Marta Iluand, Leena Niit ja soovoo
 peaseotuhnik Anne Laidvee.

Valgu soovoo
 tulekorjalisalk
 1981 a. Viideti
 majooi
 raudlipu
 all.

Näino Loik
Esimene: Ilmar Parve, Oliver Terve, Ants Laidvee,
Tagane: Rein Nurusalu, Johannes Saal.

VALGU SOVHOOSI JUHTKOND 1984 AASTAL

Esimene: Peaenergeetik, a/i esimees - Ants Laidvee
Melioraator - Mati Erik
Direktor - Olev Oviir
Peazootehnik - Olev Püsaug
Metsaõilem - Lembit Tihonen

Tagane:

Peaaramatupidaja - Ruth Pops
Peaagronoom - Liivi Tiits
Partner - Anne Laidvee
Peaõkonomist - Mai Püsaug

VLÉVAATE KOOSTAJA

ANNE LAIDVÉE

sügistöödel
1985 aasta